

Lausuntopyyntö maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä koskevasta arviomuistioista

Johdanto

Arviomuistion laatijan tehtäväksi annettiin laatia arviomuistio siitä, tarvitaanko maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikoslainsäädännön muutoksia. Lainsäädännön muutostarpeiden ilmetessä oli arviomuistiossa samalla luonnosteltava muutokset, mahdollisuuksien mukaan myös rikoslainsäädännön muuttamisesta aiheutuvat muut lainsäädäntömuutokset. Arviomuistion laatimisen ajaksi asetettiin 15.2.-31.8.2022.

Jaksossa 1 todetun johdannon jälkeen arviomuistion **jaksossa 2** käsitellään eri lähteisiin perustuen maalittamista ilmiönä (maalittamisen eri yhteyksissä esitetyt määritelmät, maalittamisen haittavaikutukset ja maalittaminen eri ammattiryhmiin kohdistuvana ilmiönä). Maalittamiselle ei ole vakiintunut yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta samanlaisia elementtejä on useissa määritelmissä ja ilmiön kuvauksissa.

Arviomuistion **jaksossa 3** käsitellään maalittamisen kannalta merkityksellisiä rikoslain (39/1889) 14, 16, 17, 21, 24 ja 25 luvun rangaistussäännöksiä. Lisäksi käydään läpi osallisuutta koskevat rikoslain 5 luvun säännökset, eräät sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) rikosoikeudellista vastuuta koskevat säännökset ja aihepiiriin liittyvät syyte oikeutta koskevat säännökset.

Arviomuistion **jaksossa 4** käsitellään muita kuin rikosoikeudellisia keinoja, jotka liittyvät edellä mainittuun sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annettuun lakiin ja sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin (917/2014), lähestymiskieltoon ja turvakieltoon, työturvallisuuteen ja yhdenvertaisuuslakiin (1325/2014) sekä poliisilakiin (872/2011) ja pakkokeinolakiin (806/2011).

Jakson 5 kansainvälisen vertailun tiedot perustuvat oikeusministeriön vuonna 2020 toteuttamaan kyselyyn, jonka tulosten mukaan missään siinä tarkastelluista seitsemästä vertailuvaltiosta ei ole maalittamisen erilliskriminalisointia.

Arviomuistion **jaksossa 6** käydään läpi rangaistavaksi säätämisen reunaehdot, ensinnäkin sananvapauden rikosoikeuden käyttöä rajoittava merkitys ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp). Huomioon otettaviin rikoslainsäädännön käytön yleisiin edellytyksiin ja kriminalisointiperiaatteisiin kuuluvat muiden ohessa rikoslainsäädännön käytön hyväksyttävä peruste, painava yhteiskunnallinen tarve, tunnusmerkistön tarkkarajaisuutta edellyttävä laillisuusperiaate, rikosoikeuden käyttö viimesijaisena keinona ja oikeushyvien suojelun periaate.

Arvioinnin ja ehdotusten taustan päättävässä arviomuistion **jaksossa 7** käydään läpi

maalittamista koskevia jo tehtyjä arviointeja ja ehdotuksia.

Maalittamiselle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta eri yhteyksissä esitetyistä määritelmistä on koostettu määritelmä arviomuistiossa tehtävän arvioinnin pohjaksi (**jakso 8.1**).

Arviomuistion **jakson 8.2** mukaan, vaikka rikoslaista löytyy varsin monia maalittamiseen tietyissä tilanteissa liittyviä rangaistussäännöksiä, siitä ei löydy maalittamisen osatekijät kokonaisuudessaan kattavaa rangaistussäännöstä. Myöskään rikoslain 5 luvun osallisuutta koskevat säännökset eivät välttämättä ole mainittavasti maalittamiseen soveltuvia. Sen jälkeen samassa jaksossa tilannetta arvioidaan rikoslainsäädännön käytön edellä todettujen reunaehtojen valossa. Johtopäätöksen mukaan on löydettävissä perusteita sille, että maalittaminen säädetään erikseen rangaistavaksi.

Todetun johdosta arviomuistioon sisältyy luonnos maalittamista koskevaksi rikoslain 25 luvun uudeksi 7 b §:ksi, jonka 1 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi maalittamisen käynnistäminen ja siihen osallistuminen. Pykälän 2–4 momentissa otettaisiin huomioon sananvapaudesta johtuvat rangaistavuuden rajoitukset samalla tavalla kuin jo nykyisin otetaan eräissä rikoslain säännöksissä (yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ja kunnianloukkaus). **Jaksossa 8.3** suoritetun arvioinnin perusteella maalittamisen rangaistusasteikoksi tulisi sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Yritystä ei säädettäisi rangaistavaksi (**jakso 8.4**). Maalittaminen olisi virallisen syytteen alainen rikos. Maalittamiseen liittyviä muita rikoksia koskevia syyteoikeussäännöksiä ei ehdoteta muutettaviksi (**jakso 8.5**).

Arviomuistion **jaksossa 8.6** käsitellään tarvetta muuttaa salaisia pakkokeinoja koskevan pakkokeinolain 10 luvun ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan poliisilain 5 luvun säännöksiä siinä tapauksessa, että maalittaminen säädetään rangaistavaksi. Arvioinnin tuloksena ehdotetaan mainittujen lukujen säännöksiä muutettavaksi niin, että televalvontaa voitaisiin käyttää maalittamisen selvittämisessä ja estämisessä.

Maalittamisen rangaistavaksi säätämisen taloudellisia vaikutuksia on erittäin vaikea arvioida, kun tiedossa ei ole, kuinka paljon ja minkälaisia ehdotetun maalittamiskriminalisoinnin piiriin kuuluvia tekoja nykyisin on. Samat arviointivaikeudet liittyvät ilmiön tulevaan kehitykseen. Arviomuistion **jaksossa 10.2.2** esitetyn esimerkkilaskelman mukaan valtion lisäkustannukset voisivat tietyin pohjamäärein olla jonkin verran yli 800 000 euroa vuodessa.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman 10.12.2019 kirjauksen mukaan hallituskauden aikana toteutetaan poikkihallinnollisesti toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Vastaava kirjaus sisältyi jo pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmaan 6.6.2019.

Arviomuistion laatimisen taustalla on erityisesti eduskunnan laittoman uhkauksen syyteoikeuden muuttamisen yhteydessä hyväksymä lausuma, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että viipymättä selvitetään ja arvioidaan lainsäädännön muutostarpeet maalittamiseen puuttumisen tehostamiseksi rikosoikeudellisin keinoin sekä valmistellaan

tarvittavat lakiehdotukset ja ohjeet niin, että maalittamisen uhrin asemaa vahvistetaan (EV 97/2021 vp).

Maalittaminen ja siihen puuttumisessa käytettävät ja tarvittavat keinot ovat muutenkin viimeisten vuosien aikana merkittävästi nousseet keskustelujen, pohdintojen ja arviointien kohteeksi. Tältä osin voi viitata muiden ohessa Helsingin käräjäoikeuden 19.12.2018 tekemään lainsäädäntöesitykseen, Poliisihallituksen, valtakunnansyyttäjänviraston ja käräjäoikeuksien laamannien aloitteeseen 17.6.2019, kirjalliseen kysymykseen KK 45/2019 vp, lakialoitteeseen LA 33/2019 vp ja ennen kaikkea valtioneuvoston asettaman selvityshenkilö Mika Illmanin laajaan selvitykseen ("Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen. Lainsäädännön arviointia"; valtioneuvoston selvitys 2020:3). Maalittamista koskevan lainsäädäntöehdotuksen on myös esittänyt emeritusprofessori Pekka Viljanen vuonna 2021, tuona vuonna aiheetta on lisäksi käsitellyt laajasti tutkijatohtori Kristiina Koivukari Lakimies-lehden artikkelissa. Illman ei ehdottanut maalittamisen säätämistä rangaistavaksi, mutta hänen selvitykseensä kuitenkin sisältyi malli maalittamiseen liittyvästä erityisestä kriminalisoinnista.

Tavoitteet

Arviomuistion laatimisen tavoitteena on tehtävänannon mukaisesti ollut rikoslainsäädännöllisen tilanteen arviointi ja lainsäädännön muutostarpeiden ilmetessä muutosten luonnosteleminen, mahdollisuuksien mukaan myös muuhun lainsäädäntöön kuin rikoslainsäädäntöön.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunto pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi oikeusministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan mahdollisuuksien mukaan lausuntopyynnön lopussa todettujen väliotsikoiden mukaisesti (yleistä, maalittamisen määritelmä, tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset, maalittamisen tunnusmerkistö, maalittamisen rangaistusasteikko, maalittamisen yritys, syyteoikeusjärjestelyt, salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot, ehdotusten vaikutukset ja muut asiat).

Lausunnon antaakseen lausunnonantajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet -> Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@gov.fi. **HUOM. Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.**

Oikeusministeriö ei maksa palkkiota pyydettyistä ja annetuista lausunnoista.

Aikataulu

Lausunto arviomuistiosta pyydetään toimittamaan **viimeistään maanantaina 31.10.2022.**

Valmistelijat

Lisätietoa asiasta antaa lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, puh. 02951 50176, sähköpostiosoite janne.kanerva@gov.fi.

Linkit

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-542-5> - Arviomuistio: Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely

Liitteet:

[Arviomuistio Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely.pdf](#) - Arviomuistio: Maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely

Jakelu:

Akava ry
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
Etelä-Karjalan kärjäoikeus
Etelä-Suomen syyttäjäalue
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin poliisilaitos
Helsingin yliopisto/professori Kimmo Nuotio
Helsingin yliopisto/professori Päivi Korpisaari
Helsingin yliopisto/professori Sakari Melander
Ihmisoikeusliitto ry
Itä-Suomen syyttäjäalue
Itä-Suomen yliopisto/professori Matti Tolvanen
Julkiset Oikeusavustajat ry
Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Keskusrikospoliisi
Lapin kärjäoikeus
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenne- ja viestintävirasto
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus
Oikeuskanslerinvirasto
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
Pohjanmaan poliisilaitos
Pohjois-Suomen syyttäjäalue
Poliisihallitus
Sanoma Media Finland Oy
Sisäministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Journalistiliitto ry
Suomen kuntaliitto ry
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen tuomariliitto ry
Tieteentekijät
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoministeriö
Uutismedian liitto
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtiovarainministeriö
Yleisradio Oy

Yleistä

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Maalittamisen määritelmä

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Maalittamisen tunnusmerkistö

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Maalittamisen rangaistusasteikko

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Maalittamisen yritys

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Syyteoikeusjärjestelyt

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Ehdotusten vaikutukset

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Muut asiat

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Matikkala Jussi
Oikeusministeriö

Kanerva Janne
Oikeusministeriö